ALLAH’IN SIFATLARI

- Yüce Allah'ın zatı için vacib olan, zorunlu olan sıfatlardır. "Zatî veya nefsî sıfatlar" da denilen bu sıfatlar, Yüce Allah'ın varlığını ve hakikatini anlayıp kavramada biz kullarına yardım eder. Bu sıfatlar sayesinde Allah’ın yüce zatını ve varlığını O'na yaraşır bir tarzda anlayıp, imanımızı da o nispette kuvvetlendirebiliriz.
- Yüce Allah'ın kendine mahsus bir zatı vardır ve bu zatının gereği olan, bu zattan ayrılması düşünülmeyen sıfatları vardır. Bunlardan bir kısmına "**Zatî sıfatlar**" , bir kısmına da "**Sübutî sıfatlar**" denir.

ZATİ SIFATLAR

- Zatî sıfatlar, hiç bir sebebin eseri olmayan, Allah Teâlâ'nın hakikatini ortaya koyan sıfatlardır. Bu sıfatlar Yüce Allah'ın zâtıyla, varlığıyla doğrudan doğruya alâkalı oldukları için ve sadece Allah'ın yüce zatına mahsus oldukları için zatî sıfatlar diye isimlendirilmişlerdir. Zat veya varlık olmadan bu sıfatların varlığını düşünmek ve bu sıfatlardan söz etmek imkansızdır.

- **Vücûd:**
- Yüce Allah'ın mevcudiyeti, varlığı demektir ki; bazı âlimlerimize göre, asıl zatî sıfat budur. Zira Yüce Allah'ın mevcudiyeti, varlığı kabul edilmeden, diğer sıfatlarından bahsetmek mümkün olmaz. Kur'ân`da şöyle buyurulmaktadır:
- **هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ**
- ***"O Yüce Allah, görüleni de görülmeyeni de bilen, Kendisinden başka ilah olmayan, ancak kendisi var olan Allah'tır "[1]***

- Allah Teâlâ'nın varlığı kendi zatının gereğidir. O'nun yüce zatı, yaratıklarda olduğu gibi başkasından dolayı değildir. Kendi zatı ile vardır, kendi zatıyla kâimdir, varlığı için bir başkasına muhtaç değildir. Zira muhtaç olan, İlâh olamaz.

---

[1] Haşr, 22.

- **Kıdem:**
- "Yüce Allah'ın varlığının evveli ve başlangıcının olmaması" demektir. Varlığı, zatının gereği olan Yüce Allah'ın bu varlığının ezelî olması, evveli ve sonunun olmaması gerekir. Allah’ın kıdem sıfatına **Hadid suresinin 3.** ayeti açıkça işaret etmektedir:
- هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ
- ***"O, her şeyden öncedir; kendisinden sonraya hiç bir şeyin kalmayacağı sondur; varlığı aşikardır; gerçek mahiyeti insan için gizlidir. O, herşeyi bilir".***

- **Bekâ:**
- "Allah Teâlâ'nın varlığının sonu, bitiş noktası yoktur" demektir. O, ebedîdir, yani onun mevcudiyeti, varlığı sonsuzca devam edip gitmektedir. **Rahman suresinin 26. ve 27.** âyetlerinde şöyle buyurulmuştur:
- **كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ {} وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ**
- ***"Yeryüzünde bulunan her şey fânidir (sonludur); ancak yüce ve cömert olan Rabbinin varlığı bâkidir ".***

- **Vahdaniyet:**
- Yüce Allahın zatında, sıfatlarında ve fiillerinde (işlerinde) bir tek olması demektir. O'nun eşi ve ortağı, yardımcısı yoktur; bir ve tek'tir.
- **İhlâs Suresi**, Cenab-ı Hakk'ın bu sıfatını açık bir üslupla ortaya koymaktadır:
- قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُواً أَحَدٌ
- ***"Deki, Allah bir tektir; Allah hiç bir şeye muhtaç değildir, O doğurmamış ve doğmamıştır, hiçbir şey O na denk değildir ".***

- Her şeyi yaratan Allah Teâlâ olduğu için, O işlerinde, fiillerinde de tektir. O'nun hiç bir benzeri, ortağı, örneği ve cüzleri (parçaları) ve yardımcıları yoktur. İbadete lâyık yegâne tek mabut, Allah'tır. İşte "Vahdaniyet" sıfatını bütün bu hususları içine alan bir teklik (ehâdiyet) olarak anlamak gerekir. O her bakımdan en mükemmel, bütün eksiklik ve noksanlıklardan uzak (münezzeh) bir varlıktır.

- **Muhâlefetün li’l-Havadis:**
- Allah'ın sonradan yaratılmış olanlara benzememesi demektir. Yüce Allah'ın benzeri hiç bir şey yoktur. O'na eşit ve denk olan hiç bir varlık yoktur. Zaten kâdîm, bâkî ve bir tek olan varlığın sonradan olanlara benzememesi, yine O'nun bu sıfatlarının bir sonucudur ve O'nun yüce zatına mahsustur.
- Bu sıfata **Şûrâ suresinin 11**. âyetinde açıkça işaret buyurulmuştur:
- لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ
- ***"O'nun benzeri hiç birşey yoktur, O işitendir, görendir".***

- **Kıyam bi-nefsihi (bizâtihi):**
- "Yüce Allah'ın varlığı veya mevcudiyeti bir başkasına muhtaç değildir; aksine varlığı kendi zâtındandır" demektir. Bütün yaratılmışlar (mahlukât), var olmada ve varlığını devam ettirmede Cenâb-ı Hakk'a muhtaçtır. Halbuki Yüce Allah hiç bir şeye muhtaç ve bağımlı değildir, O Azîz ve **Samed**dir, yani hiç bir şeye ihtiyacı yoktur; kâinattaki her şey O'na muhtaçtır. **Al-i İmrân 2**. âyetinde şöyle buyrulmaktadır:
- اللّهُ لا إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ
- ***"Allah, O'ndan başka ilah olmayan, diri ve kendi kendine kâim (var) olandır".***

<u>SÜBUTİ SIFATLAR</u>

- Yüce Allah'ın zatının gereği olan ve bu zattan ayrılmayan, ezelî ve ebedî olan vacip sıfatlar. Bu sıfatların hepsi Kur'an ayetleriyle sabit oldukları ve bu ayetlerden çıkarıldıkları için ve varlıkları Yüce Allah'ın zatında ispat edilmiş olduğu için, "sübutî sıfatlar" diye isimlendirilmişlerdir.
- **Yüce Allah bu sıfatlarla ta ezelde vasıflanmış idi.**
- **Bu sıfatların hiç biri sonradan kazanılmış (hâdis) sıfatlardan değildir.** Bunların da her biri Yüce Allah'ın zatıyla kaimdir. O'nun Yüce zatı ve varlığı düşünülmeden bu sıfatlardan bahsetmek de mümkün olmaz. **Bu sıfat-ı sübutiyye şunlardır:**

- **Hayat:**
- Yüce Allah'ın diri, canlı ve ezelî bir hayat sahibi olması demektir. Bunun zıddı olan ölü ve cansız olmak, Allah hakkında düşünülemez.
- وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ وَكَفَى بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيراً
- ***Ölümsüz, diri olan Allah'a güven ve O'nu tesbih et!...***[2]
- Her şeye can veren, Allahu Teâlâ'dır. Bütün canlıların hayatı sonradandır ve Yüce Allah'ın yaratmasıyladır. Allah'ın "Hayat" sıfatı da; zâtı gibi kadimdir, ezelî ve ebedîdir; zatından ayrılmayan, zatı ile var olân vacib bir sıfattır. Zira hayat olmadan diğer sıfatları düşünmek, onlarla Allah'ı vasıflandırmak abes olur. *Bu bakımdan sübutî sıfatların ilki "hayat" sıfatıdır.*

---

[2] Furkan, 58.

- **İlim:**
- Allah'ın ezelî ilmiyle her şeyi bilmesi demektir. O'nun ilmi, kâinattaki her şeyi kuşatmıştır. Evrendeki hiç bir şey O'nun ilminin dışında meydana gelemez. Olmuşu, olmakta olanı ve olacağı gerek küll halinde (genel kurallarıyla); gerekse ayrı ayrı, hepsini bilir. O'nun ezelî olan ilim sıfatıyla muttasıf olduğunu gösteren pek çok ayet-i kerime vardır:
- **قُلْ إِن تُخْفُواْ مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبْدُوهُ يَعْلَمْهُ اللّهُ وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ وَاللّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ**
- ***İçinizde (sinelerinizde) olanı gizleseniz de açıklasanız da Allah onu bilir. Göklerde olanları da yerde olanları da bilir...***[3]

[3] Al-i İmran, 29.

- **İrade:**
- Yüce Allah'ın istediğini dileyip tercih etmesi demektir. Yani O'nun, bir işin şöyle olmasını değil de, böyle olmasını veya böyle olmasını değil de, şöyle olmasını dilemesi, dilediği gibi tâyin ve tahsis etmesidir. Evrende olmuş ne varsa, hepsi O'nun dilemesi, iradesi ile olmuştur. O'nun iradesi ve isteği dışında hiç bir şey var veya yok olamaz.
- Cenâb-ı Hakk'ın "irade" sıfatı, mümkün veya câiz olan şeylere taalluk eder. O'nun iradesi o şeyin olması veya olmaması şıklarından birini tercih eder. Tercih ettiği cihete iradesini taalluk ettirince, o şey de ya hemen oluverir veya olmamasını tercih etmiş ise, o şey olmaz, yok olur.
- **Bu anlamda Allah'ın iradesini iki şekilde anlamak mümkündür:**

- **1- Tekvinî (kevnî) irade:**
- Bu iradeye "meşiyyet" de denir ki; bütün yaratılmışlara şâmildir. Bir şeye taalluk edince, o şey olmamazlık edemez, her halde vuku bulur. Bu anlamda Cenâb-ı Hakk şöyle buyuruyor:
- **إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَن نَّقُولَ لَهُ كُن فَيَكُونُ**
- ***"Bir şeyin olmasını istediğimiz zaman, sözümüz ona sadece "ol!" demektir ve o hemen oluverir" (en-Nahl, 16/40).***

- **2- Teşriî (dinî) irade:**
- Bu irade Cenab-ı Hakk'ın muhabbet ve rızası demektir ki; bu mânâda irade ettiği şeyin herhalde meydana gelmesi vâcib değildir. Çünkü kulların işleriyle ilgilidir. Bu mânâda Yüce Allah;
- يُرِيدُ اللّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلاَ يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ
- ***"...Allah size kolaylık murat eder, zorluk istemez" (Bakara, 2/185).***
- Bunun anlamı "şayet siz kullar, Allah'ın rıza ve muhabbetinin hilafına zorluk, kötülük, isterseniz; kendisi bunları istemediği dilemediği halde, siz istediğiniz için yaratır; zorluğa ve kötülüğe rızası yoktur" demektir.

- **Kudret:**
- Allah’ın bütün mümkünata gücünün yetmesi, her türlü tasarrufta bulunması demektir. İradesiyle bütün mümkünatı kuşattığı gibi, kudretiyle irade ettiklerini bir fiil meydana getirerek, yaratarak bunlara kadir olur.
- Allah Teâlâ'nın nihayetsiz, bitmek tükenmek bilmeyen kudreti vardır. Bu sıfat da diğerleri gibi ezelî ve ebedîdir. Ezelî olan bu kudret sıfatıyla, her hangi bir şeyi dilediği gibi yapmaya kadirdir. O'nun kudretinin erişemeyeceği, bu kudretin dışında kalan hiç bir şey yoktur.
- إِنَّ اللَّه عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
- ***"Muhakkak ki, Allah her şeye kâdirdir, gücü yetendir" (Bakara, 2/20).***

- **Basar:**
- Cenâb-ı Hakk'ın görmesi demektir. O her türlü vasıta, organ ve bağıntılar olmaksızın her şeyi görür. O'nun görmesi, göz gibi bir organa, ışığa, uzaklığa ve yakınlığa bağlı değildir. Yüce Allah'ın görme sıfatı da ezelîdir, sonradan olma değildir.
- İnsanın görmesi sınırlıdır, görme organından mahrum olanlar göremezler: Ayrıca aydınlık, karanlık, uzaklık, yakınlık ve daha dünyadaki nice olay, görmeye veya görmemeye etki etmektedir. Allah Teâlâ'nın görmesi hiç bir şeyden etkilenmez.
- **Bakara süresi 233**. âyet şöyle son bulmaktadır:
- وَاعْلَمُواْ أَنَّ اللّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ
- ***" ... Biliniz ki, Allah, şüphesiz yaptıklarınızı görür ".***

- **Semi':**
- Yüce Allah'ın işitmesi, duyması demektir. O bu sıfatla ezelde muttasıftır. O, her çeşit, her kuvvette ve zayıflıktaki sesleri işitir, duyar. İşitilmek şanından olan her şeyi işitir. Allahu Teâlâ'nın işitip duyması, kulların işitmesi gibi, bir takım kayıt ve şartlara, vasıtalara ve organlara bağlı değildir. O, işitilmek şanından olan her şeyi, en gizli ve pek hafif sesleri, fısıltıları bile duyar. Özellikle kullarının duâlarını, zikirlerini, gizli ve aşikar niyazlarıyla yalvarışlarını işitir, kabul eder ve mükâfatlandırır.
- **Nisâ suresi 134**. âyet şöyle nihayet bulur:
- وَكَانَ اللّهُ سَمِيعاً بَصِيراً
- ***"...Allah işitir ve görür".***

- **Kelâm:**
- Yüce Allah'ın söylemesi ve konuşması demektir. O, harf ve seslere muhtaç olmadan konuşur ve söyler.
- Allah`ın "Kelâm" sıfatı, ezelî ve ebedîdir; yüce zatı için vacib olan sıfattır. O'nun dilsiz olması, konuşamaması düşünülemez. İşte yüce Rabbimiz bu sıfatıyla peygamberlerine söylemiş, emirler vermiştir. Kitaplarını ve şeriatini bu kadîm kelâmıyla bildirmiştir.
- O, kelâmını dilediği zaman, kendi zatına ve şanına layık bir şekilde meleklerine bildirir, işittirir ve anlatır. *Bunu yaparken harflere, seslere, hecelere ve kitabete (yazıya) muhtaç değildir*.
- Yüce Allah'ın dilediği şeyleri, emir ve yasaklarını peygamberlerine ya Cebrâil vasıtasıyla veyahut doğrudan doğruya vahy ve ilham etmiş olması da bu "kelâm" sıfatının bir tecellisidir.

- Cenab-ı Allah şöyle buyurmaktadır:
- وَكَلَّمَ اللّهُ مُوسَى تَكْلِيماً
- ***"Allah Musa'ya hitabetti" veya "Âllah, Musa'ya da hitab ile konuştu"* (Nisa, 4/164)**.
- تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِّنْهُم مَّن كَلَّمَ اللّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ
- ***" ... Onlardan Allah'ın kendilerine hitab ettiği (konuştuğu), derecelerle yükselttikleri kimseler vardır..."*** (Bakara, 253)

- **Tekvîn:**
- Allah Teâlâ'nın bilfiil yaratması, yoktan var etmesi demektir. Allah'ın bu sıfatı ezelidir. Tekvîn sıfatı da diğer sıfatları gibi, O'nun yüce zatıyla kaim ve O'nun hakkındâ vacib olan sübutî sıfatlarından biridir. Tekvin sıfatı, irade sıfatının muktezasına göre, mümkünâta tesir eder, yaratır ve icad eder:
- إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئاً أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ
- ***"Bir şeyi dilediği zaman, O'nun buyruğu, sadece o şeye "ol!" demektir ve o hemen oluverir" (Yasin, 36/82).***

- İşte bütün bu kâinatın ve içindeki varlıkların yaratanı, icad edeni, Yüce Allah'tır. Bunları var edip etmemeye muktedir olan (gücü yeten) Allah Teâlâ, "İrade" sıfatıyla ezelî ilmine uygun olarak var olmasını, icad edilmesini irade buyurmuş (dilemiş) ve Tekvîn sıfatıyla yaratıp icad eylemiştir.

- Yüce Allah'ın alemleri yaratmak, rızık vermek, nimetler ihsan etmek, yaşatmak, öldürmek, diriltmek, azab etmek, mükafatlandırmak gibi bütün fiilleri Tekvîn sıfatına râcidir, yani Tekvîn sıfatının taallukların başka başka olmasıyla bu isimleri alır. İşte Tekvîn sıfatının bütün bu taalluklarına "sıfât-ı fiiliyye" de denir.

- Allahü Teâlâ'nın zatı için vacib olan sıfatların hepsi, ayetlerle sabit olduğundan, bütün İslâm âlimleri arasında bu konuda ittifak vardır. O'nun bu sıfatlarla ezelde muttasıf olduğunda şüphe yoktur.

- Yüce Allah, zatında, sıfatlarında, işlerinde, fiillerinde bir tekdir; O'nun eşi, ortağı ve benzeri yoktur. O'nun sıfatları ve işleri de yüce zatına mahsustur. O'nun yüce zatı ve varlığı kabul edilip tasdik edilmeden, yukarıda sayılıp açıklanan sıfatlardan ve O'nun güzel isimlerinden söz etmek de mümkün olamaz.

- Zira bu sıfatlar ve isimler, O'nun yüce zatının ve varlığının zorunlu bir gereğidir. Ne bu zat, bu sıfatlarsız; ne de bu sıfatlar, bu zatsız olur. Bizzat Yüce Allah, kendisini bu sıfatlarla vasıflandırmıştır. Böylece O'na olan inancımız daha da kuvvetlenmektedir. Çünkü bu sıfatlarıyla O'nu daha iyi anlayabiliyoruz. Yoksa O'nu her hangi bir şeye hâşâ benzetmek gibi bir gaye için asla değildir.

- Bütün bu sıfatlar O'nun yüce zatına yaraşır bir tarzdadır. Biz bütün bu sıfatların asıllarına imân ederiz; fakat keyfiyetlerine, nasıl ve nice olduklarına dair her hangi bir şekilde söz söylemeyiz. Bu konuda söz etmeye de bilgilerimiz yeterli değildir.